

Oddziaływanie grzybów saprofitycznych na owadobójcze w warunkach in vitro

RYSZARD MIĘTKIEWSKI

Zakład Ochrony Roślin
Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach

Miętkiewski R.: (Department of Plant Protection, Agricultural and Teacher's Academy, 08-110 Siedlce, Prusa 12, Poland). *Interaction between some saprophytic and entomopathogenic fungi*. Acta Mycol. 23(1): 93-103, 1987 (1988).

The studies on interactions between selected entomopathogenic fungi: *Beauveria bassiana*, *Conidiobolus thromboides* (= *Entomophthora virulenta*), *Paecilomyces farinosus*, *Verticillium lecanii* and four species of saprophytic fungi were carried out.

WSTĘP

W wielogatunkowych zbiorowiskach jedne populacje z reguły wywierają poważny wpływ na inne towarzyszące im (Alexander 1975). Wzajemne oddziaływanie i współzależności występujące pomiędzy mikroorganizmami i ich abiotycznym siedliskiem regulują skład zespołów mikroflory. Nierzadko zdarza się, że byt jednego organizmu jest ściśle uzależniony od innych towarzyszących mu gatunków, lub – co zachodzi przy oddziaływaniu biotycznym – byt jednego organizmu jest wykluczony obecnością innych. Trudności z wprowadzeniem na stałe nowego gatunku do ustabilizowanej biocenozy – na przykład przy mikrobiologicznym zwalczaniu szkodników – Alexander tłumaczy szkodliwym oddziaływaniem gatunków miejscowych lub brakiem nie zajętej niszy ekologicznej. Przy chorobach roślin, głównie ich systemu korzeniowego, zwraca się dużą uwagę nie tylko na patogena, ale i na gatunki towarzyszące mu. Zdaniem wielu autorów (Burkot-Klonowa 1974; Mańka i in. 1961; Mańka 1974; Truszkowska, Narkiewicz-Jodko 1969) infekcja roślin uzależniona jest między innymi od tego, z jakimi towarzyszącymi mikroorganizmami spotyka się patogen w środowisku. Mogą one

hamować lub stymulować proces infekcji, między innymi poprzez oddziaływanie biotyczne na patogeny.

Na zjawisko to zwrócono uwagę również w badaniach nad grzybami patogenami owadów (Bajan 1978; Błońska-Pawlak 1962; Clark 1960; Fassatiová 1964; Kalvis 1973; Kmitowa 1973; Sejkětov 1951). Hodowla mieszana grzybów owadobójczych i saprofitów glebowych wpływała korzystnie (Fassatiová 1964) na wzrost i zarodnikowanie gatunków owadobójczych, natomiast metabolity grzybów saprofitycznych działały ograniczająco na rozwój grzybów owadobójczych (Bajan 1978). Z badań Sejkětov (1951) wynika, że gatunki z rodzaju *Penicillium* odznaczają się działaniem antagonistycznym w stosunku do *Beauveria bassiana* i *B. densa*; w przypadku *Alternaria alternata* i większości gatunków *Cladosporium* we wspólnej hodowli z dwoma wspomnianymi patogenami owadów uwidoczniło się działanie antagonistyczne ze strony grzybów owadobójczych.

Celem pracy było zbadanie zachowania się grzybów owadobójczych i saprofitycznych we wspólnej hodowli.

MATERIAŁ I METODY

Do badań wzięto 4 gatunki grzybów owadobójczych (*Beauveria bassiana*, *Conidiobolus thromboides*, *Paecilomyces farinosus*, *Verticillium lecanii*) i 4 gatunki saprofitycznych (*Alternaria alternata*, *Cladosporium cladosporoides*, *Fusarium aquaeductuum* var. *medium*, *Penicillium nigricans*) wyizolowanych z martwych gąsienic kuprówki rudnicy (Miętkiewski 1981). Wybrane gatunki grzybów szczepiono parami (Bajan 1978; ryc. 1) na pożywcę Sabourauda z dodatkiem ekstraktu drożdżowego (3 g ekstraktu na 1 l pożywki). Grzyby szczepiono w odległości 2 cm od siebie, w środkowej części szalki o średnicy 10 cm (Mańka 1974). Kontrolę stanowiły podobnie szczepione dwie kolonie tego samego gatunku grzyba. Doświadczenie wykonano w 4 powtórzeniach, w temperaturze 10°C i 25°C, gdyż optymalna temperatura rozwoju owadobójczych strzępczaków wynosi 18-28°C, a minimalna poniżej 10°C. Obserwacje przeprowadzono 4 razy, mierzono wówczas (co 5 dni) długość i szerokość kolonii.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Gatunki grzybów owadobójczych na pożywcę Sabourauda w temperaturze 25°C miały silniejsze tempo wzrostu niż w temperaturze 10°C. Największe różnice w wielkości kolonii zanotowano w przypadku *Beauveria bassiana*. Kolonie tego grzyba w temperaturze 25°C były dwukrotnie większe niż w

Tabela 1 - Table 1

Wielkość kolonii (cm) grzybów owadobójczych i saprofitycznych szczepionych w tym samym terminie i hodowanych parami na pożywce Sabourauda: obserwacje po 20 dniach

Colony size (in cm) entomopathogenic and saprophytic fungi colonised simultaneously and cultivated together on the Sabourauda medium: observation after 20 days

Grzyby saprofityczne Saprophytic fungi	Grzyby owadobójcze - Entomopathogenic fungi											
	<i>Beauveria bassiana</i>		<i>Conidiobolus thromboides</i>		<i>Paeclitomyces farinosus</i>		<i>Verticillium lecanii</i>		Saprofity - kontrola Saprophytes - control		25°C	
	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C		
<i>Alternaria alternata</i>	0,9 ± 0,1	4,0 ± 0,1 3,4 ± 0,1	6,1 ± 0,1	9,0 ± 0,1 4,6 ± 0,3	1,1 ± 0,3	7,0 ± 0,0 3,5 ± 0,0	1,4 ± 0,1	3,7 ± 0,0 3,1 ± 0,1				
	A	9,0 ± 0,0* 5,3 ± 0,0	5,7 ± 0,3 4,4 ± 0,3		A	8,3 ± 0,6 5,3 ± 0,3	A	A	A	A	A	
<i>Cladosporium cladosporioides</i>	1,8 ± 0,1 1,7 ± 0,2	6,1 ± 0,4 4,9 ± 0,2	6,0 ± 0,2		3,7 ± 0,3 2,9 ± 0,1	5,5 ± 0,0 4,2 ± 0,3	3,5 ± 0,1 2,7 ± 0,2	7,4 ± 0,5 4,6 ± 0,5	8,1 ± 0,2 4,1 ± 0,1	4,9 ± 0,3 3,7 ± 0,3		
	8,0 ± 0,1 5,0 ± 0,0	2,6 ± 0,0 3,2 ± 0,1	3,7 ± 0,6 3,6 ± 0,8	1,0 ± 0,0	7,7 ± 0,2 4,5 ± 0,0	3,7 ± 0,4 3,5 ± 0,0	7,2 ± 0,9 4,7 ± 0,5	3,9 ± 0,6 3,3 ± 0,3	8,0 ± 0,1 4,1 ± 0,1	5,2 ± 0,8 3,7 ± 0,3		
<i>Fusarium aquaeductuum</i> var. <i>medium</i>	0,4 ± 0,0	1,3 ± 0,2 1,3 ± 0,2	2,6 ± 0,1	3,5 ± 0,6 3,0 ± 0,3	1,3 ± 0,1	1,1 ± 0,1 1,0 ± 0,1	1,0 ± 0,2	1,0 ± 0,0 1,3 ± 0,0				
	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	
<i>Penicillium nigricans</i>	1,6 ± 0,1	6,6 ± 0,1 6,3 ± 0,2	6,0 ± 0,0 4,0 ± 0,0	A	2,7 ± 0,6 2,4 ± 0,4	5,9 ± 0,6 5,1 ± 0,2	3,0 ± 0,2 2,5 ± 0,4	6,7 ± 0,4 5,6 ± 0,3	2,8 ± 0,2 2,3 ± 0,2	1,2 ± 0,1 1,2 ± 0,2		
	3,0 ± 0,2 2,6 ± 0,3	0,3 ± 0,0	3,3 ± 0,5 2,7 ± 0,5	0,3 ± 0,0	2,7 ± 0,5 2,2 ± 0,4	0,6 ± 0,0	3,0 ± 0,2 2,8 ± 0,2	0,6 ± 0,1	2,3 ± 0,5 2,1 ± 0,3	1,2 ± 0,1 1,2 ± 0,2		
Grzyby owadobójcze - kontrola Entomopathogenic fungi - control	2,7 ± 0,0 2,2 ± 0,0	6,0 ± 0,0 4,3 ± 0,0	A	A	3,5 ± 0,4 3,4 ± 0,1	6,5 ± 0,1 4,5 ± 0,1	4,1 ± 0,6 3,5 ± 0,6	7,0 ± 0,0 4,0 ± 0,0				
	2,7 ± 0,0 2,3 ± 0,1	6,1 ± 0,5 4,3 ± 0,3			3,3 ± 0,5 3,1 ± 0,6	6,5 ± 0,1 4,3 ± 0,1	4,3 ± 0,2 3,2 ± 0,2	7,0 ± 0,0 4,3 ± 0,0				

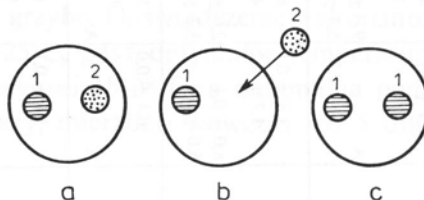
A - kolonia pokryła całą powierzchnię (the whole surface covered by colony); ± - odchylenie standardowe (standard deviation); * - jeżeli kolonia miała inny kształt niż okrągły, wtedy podawano jej długość i szerokość (if colony not round its length and width are given)

temperaturze 10°C (tab. 1). Badania licznych autorów (Kernar 1958; O w a n e s j a n 1954; S t e i n h a u s 1956; S u s d e l s k a 1958) dowodzą, że optymalna temperatura rozwoju dla większości owadobójczych strzępczaków wynosi 18-28°C.

Alternaria alternata w temperaturze 10°C miała silniejsze tempo wzrostu od gatunków owadobójczych; kolonia jej po 10 dniach wspólnej hodowli z grzybami owadobójczymi zaczynała otaczać kolonie partnerów. Po 15 dniach zostały całkowicie otoczone kolonie *Beauveria bassiana*, *Paecilomyces farinosus* i *Verticillium lecani*. Kolonie grzybów owadobójczych hodowane wspólnie z *A. alternata* były trzykrotnie mniejsze niż w kontroli (tab. 1). Między wspomnianymi koloniami grzybów nie stwierdzono strefy antagonistycznego oddziaływania. Jeśli *A. alternata* wyszczepiona została 3 dni później od gatunków owadobójczych, wtedy nie zdołała całkowicie otoczyć swych partnerów. Kolonie owadobójczych strzępczaków otoczone zostały przez kolonie *A. alternata* tylko w połowie i osiągnęły 3/4 wielkości kolonii kontrolnych (tab. 2).

Z badanych grzybów owadobójczych w temperaturze 10°C jedynie *Conidiobolus thromboides* wykazał podobne tempo wzrostu jak *Alternaria alternata*. We wspólnej hodowli te dwa grzyby po 10 dniach zajmowały po połowie powierzchni pożywki. Kolonie tych grzybów stykały się wzdłuż linii prostej. Jeżeli *A. alternata* została wyszczepiona 3 dni później, to zajmowała wówczas 1/3 szalki, a *Conidiobolus thromboides* 2/3 szalki.

W przypadku wspólnej hodowli *Alternaria alternata* i *Beauveria bassiana*, w temperaturze 25°C między koloniami tych grzybów występuje strefa 2-3 mm szerokości wolna od grzybnii. Strefa ta utrzymuje się do 10 dnia hodowli na całym obwodzie *B. bassiana*. Przy obydwu typach szczepienia strefa hamowania między tymi grzybami utrzymuje się częściowo do 20 dnia hodowli. Podobne zjawisko antagonistycznego oddziaływania *B. bassiana* na *A. alternata* stwierdził P o l t e v i in. (1959). Obydwa gatunki grzybów wyizolował on z

Ryc. 1. Sposób szczepienia

Mode of culture medium inoculation with fungi

a - szczepienie jednoczesne grzybów owadobójczych z saprofitycznymi; b - grzyby saprofityczne szczepione 3 dni później w stosunku do owadobójczych; c - szczepienie jednoczesne dwóch gatunków grzybów owadobójczych; 1 - grzyb owadobójczy; 2 - grzyb saprofityczny

a - simultaneous inoculation with entomopathogenic and saprophytic fungi; b - saprophytic fungi inoculated 3 days later; c - simultaneous inoculation with two species of entomopathogenic fungi; 1 - entomopathogenic fungus; 2 - saprophytic fungus

Tabela 2 - Table 2

Wielkość kolonii (cm) grzybów owadobójczych i saprofitycznych hodowanych parami na pożywe Sabourauda w temperaturze 10°C i 25°C
(Gatunki saprofityczne szezepiono 3 dni po owadobójczych; obserwacje robiono po 20 dniach)

Colony size (in cm) of entomopathogenic and saprophytic fungi cultured together on the Sabourauda medium at 10°C and 25°C temperature
(Saprophytic fungi inoculated 3 days later; observations made after 20 days)

Grzyby saprofityczne Saprophytic fungi	Grzyby owadobójcze - Entomopathogenic fungi												Saprofity - kontrola Saprophytes - control	
	<i>Beauveria bassiana</i>		<i>Conidiobolus thomboides</i>		<i>Paecilomyces farinosus</i>		<i>Verticillium lecanii</i>							
	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C
<i>Alternaria alternata</i>	2.0 ± 0.1	5.8 ± 1.0	9.0 ± 0.0	A	3.5 ± 0.0	4.8 ± 0.6	3.0 ± 0.0	4.7 ± 0.6	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0
	1.9 ± 0.3	4.5 ± 0.0	5.1 ± 0.0		3.0 ± 0.0	3.9 ± 0.6		4.0 ± 0.1	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0
<i>Cladosporium cladosporioides</i>	A	A	5.3 ± 0.2	3.9 ± 0.5	A	9.0 ± 0.0	A	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0
			3.9 ± 0.1	3.2 ± 0.2		4.4 ± 0.5		4.5 ± 0.7	4.5 ± 0.5	4.5 ± 0.5	4.5 ± 0.5	4.5 ± 0.5	4.5 ± 0.5	4.5 ± 0.5
<i>Eusarium aqueductuum</i> var. <i>medium</i>	2.6 ± 0.1	6.5 ± 0.0	5.2 ± 0.8	A	3.8 ± 0.4	5.2 ± 0.3	3.2 ± 0.3	6.6 ± 0.5	8.1 ± 0.2	8.1 ± 0.2	8.1 ± 0.2	8.1 ± 0.2	8.1 ± 0.2	4.9 ± 0.3
	2.2 ± 0.1	4.6 ± 0.1	4.7 ± 0.8		3.4 ± 0.5	5.0 ± 0.0	3.8 ± 0.5	4.7 ± 0.2	4.1 ± 0.1	4.1 ± 0.1	4.1 ± 0.1	4.1 ± 0.1	4.1 ± 0.1	3.8 ± 0.2
	6.2 ± 0.9	4.3 ± 0.3	3.5 ± 0.6	0.4 ± 0.1	7.2 ± 0.4	4.1 ± 0.2	6.1 ± 0.9	4.6 ± 0.2	8.0 ± 0.1	8.0 ± 0.1	8.0 ± 0.1	8.0 ± 0.1	8.0 ± 0.1	5.2 ± 0.8
	5.8 ± 1.0	3.3 ± 0.5	3.0 ± 0.4	0.7 ± 0.6	4.8 ± 0.4	2.8 ± 0.3	5.0 ± 0.3	3.4 ± 0.3	4.0 ± 0.1	4.0 ± 0.1	4.0 ± 0.1	4.0 ± 0.1	4.0 ± 0.1	3.7 ± 0.3
	1.7 ± 0.6	3.0 ± 0.0	5.2 ± 0.8	6.9 ± 0.3	2.5 ± 0.1	3.1 ± 1.0	2.4 ± 0.4	2.6 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	A
	6.8 ± 0.3	2.3 ± 0.0	4.7 ± 0.8	5.8 ± 0.1	2.0 ± 0.1	2.2 ± 0.4	2.3 ± 0.3	2.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	4.5 ± 0.0	A
<i>Penicillium nigricans</i>	2.3 ± 0.4	6.2 ± 0.3	8.0 ± 0.0	A	4.3 ± 0.3	5.5 ± 0.0	3.8 ± 0.4	7.2 ± 0.0	2.8 ± 0.2	2.8 ± 0.2	2.8 ± 0.2	2.8 ± 0.2	2.8 ± 0.2	1.2 ± 0.1
	2.1 ± 0.1	6.2 ± 0.2	4.3 ± 0.3		3.1 ± 0.3	5.0 ± 0.0	3.7 ± 0.3	5.5 ± 0.4	2.3 ± 0.2	2.3 ± 0.2	2.3 ± 0.2	2.3 ± 0.2	2.3 ± 0.2	1.2 ± 0.2
	1.0 ± 0.1	0.9 ± 0.3	2.8 ± 0.3	0.7 ± 0.3	2.8 ± 0.8	0.6 ± 0.2	2.9 ± 0.4	0.9 ± 0.4	2.3 ± 0.5	2.3 ± 0.5	2.3 ± 0.5	2.3 ± 0.5	2.3 ± 0.5	1.2 ± 0.1
		0.7 ± 0.1	2.5 ± 0.0		2.5 ± 0.3		2.6 ± 0.1	0.8 ± 0.2	2.1 ± 0.3	2.1 ± 0.3	2.1 ± 0.3	2.1 ± 0.3	2.1 ± 0.3	1.2 ± 0.2
Grzyby owadobójcze - kontrola Entomopathogenic fungi - control	2.4 ± 0.1	6.4 ± 0.1	9.0 ± 0.0	9.0 ± 0.0	3.5 ± 0.1	6.5 ± 0.0	4.6 ± 0.1	6.8 ± 0.4	6.5 ± 0.0	6.5 ± 0.0	6.5 ± 0.0	6.5 ± 0.0	6.5 ± 0.0	
	2.4 ± 0.0	4.4 ± 0.1	4.5 ± 0.0	6.1 ± 0.0	3.4 ± 0.3	4.2 ± 0.4	3.5 ± 0.0	4.4 ± 0.1	4.2 ± 0.4	4.2 ± 0.4	4.2 ± 0.4	4.2 ± 0.4	4.2 ± 0.4	
	2.4 ± 0.2	5.9 ± 0.1	9.0 ± 0.0	7.0 ± 0.0	3.4 ± 0.1	5.9 ± 0.1	4.0 ± 0.0	6.0 ± 0.7	5.9 ± 0.1	5.9 ± 0.1	5.9 ± 0.1	5.9 ± 0.1	5.9 ± 0.1	
	2.4 ± 0.1	4.2 ± 0.1	4.5 ± 0.0	3.2 ± 0.1	3.2 ± 0.1	3.7 ± 1.0	3.0 ± 0.0	4.4 ± 0.1	3.7 ± 1.0	3.7 ± 1.0	3.7 ± 1.0	3.7 ± 1.0	3.7 ± 1.0	

Objaśnienia jak w tabeli 1
Explanations see Table 1

Dendrolimus sibiricus Tschet. W badaniach tych nie podano, w jakiej temperaturze prowadzono doświadczenie. Przy późniejszym wyszczepieniu saprofitów między koloniami *Alternaria alternata* i *Paecilomyces farinosus* do 20 dnia hodowli występuje bardzo wyraźna (3-4 mm) strefa hamowania (ryc. 1). Przy jednoczesnym zasiedlaniu podłoża po 15 dniach hodowli strefa antagonistycznego oddziaływania utrzymuje się przy brzegu kolonii.

W obydwu sposobach szczepienia, przy wspólnej hodowli *A. alternata* i *V. lecanii*, nie zaobserwowano strefy antagonistycznego oddziaływania. *V. lecanii*, podobnie jak omówione patogeny, otaczany jest przez kolonie *A. alternata*, ale nigdy nie zostaje otoczony całkowicie. Po 15 dniach hodowli grzybnia powietrzna *V. lecanii* narasta na grzybnię *A. alternata* w promieniu 1,5 cm.

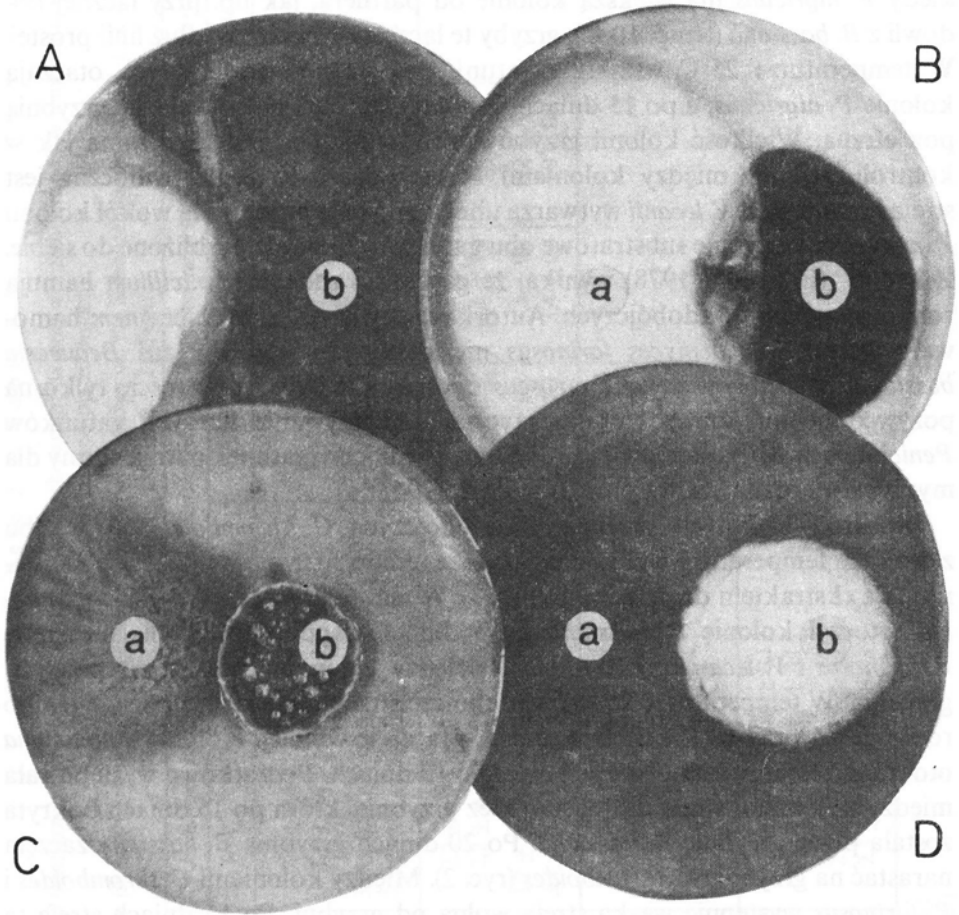
W temperaturze 25°C *A. alternata* we wspólnej hodowli z *C. thromboides* zajmowała mniejszą część pożywki w szalce niż w temperaturze 10°C.

Cladosporium cladosporoides wyraźnie wolniej rozwija się w temperaturze 25°C niż w temperaturze 10°C. Kolonie tego grzyba – po 20 dniach hodowli w temperaturze 25°C – były około dwukrotnie mniejsze niż w temperaturze 10°C (tab. 1). W temperaturze 10°C przy szczepieniu jednoczesnym otacza on mniej więcej połowę kolonii *B. bassiana*, *P. farinosus* i *V. lecanii*. Przy drugim typie szczepienia kolonie *C. cladosporoides* do 10 dni hodowli stykają się z koloniami owadobójczych strzępczaków wzdłuż linii prostej. Po 15 dniach *C. cladosporoides* zaczyna otaczać kolonie partnerów. W temperaturze 25°C – 1/3 *C. cladosporoides* otoczona jest przez kolonie grzybów owadobójczych. Po 15 dniach grzybnia powietrzna gatunków owadobójczych narasta na grzybnię *C. cladosporoides* przy obydwu typach szczepienia (ryc. 1). *C. thromboides*, przy obydwu typach szczepienia i zakresach temperatury, jest bardziej ekspansywny od *C. cladosporoides*; otacza kolonię saprofita i ogranicza jej rozwój. W temperaturze 25°C, przy jednoczesnym zasiedlaniu podłoża, po 5 dniach hodowli, *C. thromboides* całkowicie otacza kolonię *C. cladosporoides* i uniemożliwia jej dalszy rozwój.

Fusarium aquaeductum var. *medium*, wśród wszystkich badanych grzybów rozwijało się najszybciej. Po 5 dniach w temperaturze 10°C i 25°C kolonie pokrywały całą powierzchnię pożywki w szalce. W temperaturze 10°C owadobójcze strzępczaki po 10 dniach zostały otoczone przez *F. aquaeductum*. W dalszych dniach hodowli grzybnia *F. aquaeductum* narastała na kolonie partnerów. Kolonie gatunków owadobójczych – hodowane łącznie z *F. aquaeductum* var. *medium* – w obu zakresach temperatury zostały bardzo silnie ograniczone we wzroście (tab. 1, 2). Również w przypadku łącznej hodowli *C. thromboides* z *F. aquaeductum* var. *medium* ostatni gatunek otaczał kolonię sąsiada, a później pokrywał ją grzybnią powietrzną. Wielkość kolonii *C. thromboides* w temperaturze 10°C po 10 dniach hodowli wynosiła 2,6 cm – przy jednoczesnym zasiedlaniu podłoża, a w przypadku, kiedy *F. aquaeductum*

zaszczepione były 3 dni później, kolonia *C. thromboides* była prawie dwukrotnie większa.

Penicillium nigricans — spośród badanych grzybów na pożywce Sabourauda z ekstraktem drożdżowym formowało najmniejsze kolonie. Wyjątkowo wolno rozwijało się w temperaturze 25°C (tab. 1). Wszystkie badane grzyby owadobójcze, rosnące wspólnie z *P. nigricans*, osiągały po 20 dniach hodowli wyraźnie

Ryc. 2. Rozwój kolonii grzybowych po 20 dniach hodowli

Growth of fungal colonies after 20 days of culture

A-B — w temp. 25°C: A — grzyby saprofityczne szczepione trzy dni po owadobójczych, a — *Paecilomyces farinosus*, b — *Alternaria alternata*; B — obydwu gatunki grzybów szczepione w tym samym czasie, a — *Verticillium lecanii*, b — *Cladosporium cladosporoides*; C-D — w temp. 10°C, obydwu gatunki grzybów szczepione w tym samym czasie; C — a — *Conidiobolus thromboides*, b — *Penicillium nigricans*; D — a — *Conidiobolus thromboides*, b — *Beauveria bassiana*

A-B — at temp. 25°C: A — colonization by saprophytic fungi 3 days later, a — *Paecilomyces farinosus*, b — *Alternaria alternata*; B — colonisation with both species inoculated simultaneous *Verticillium lecanii*, b — *Cladosporium cladosporoides*; C-D — at temp. 10°C, simultaneous with both species inoculated, C — a — *Conidiobolus thromboides*, b — *Penicillium nigricans*; D — a — *Conidiobolus thromboides*, b — *Beauveria bassiana*

mniejsze średnice kolonii niż w kontroli, chociaż między koloniami saprofita i gatunków owadobójczych brak strefy nie zajętej przez grzybnię. Szczególnie wyraźnie widoczne to było w przypadku wspólnej hodowli z *C. thromboides* (ryc. 2). Wszystkie gatunki owadobójcze stykają się z *P. nigricans* prawie wzdłuż linii prostej. Kolonie gatunków o szybszym wzroście, np. *C. thromboides*, otaczają znacznie mniejszą kolonię *P. nigricans*. W przeciwnym przypadku, kiedy *P. nigricans* ma większą kolonię od partnera, jak np. przy łącznej hodowli z *B. bassiana* (temp. 10°C), grzyby te łączą się również wzdłuż linii prostej. W temperaturze 25°C wszystkie gatunki grzybów owadobójczych otaczają kolonie *P. nigricans*, a po 15 dniach wspólnej hodowli pokrywają się grzybnią powietrzną. Wielkość kolonii grzybów owadobójczych jest taka sama jak w kontroli. Jedynie między koloniami *P. nigricans* i *V. lecanii* widoczna jest strefa hamowania. *V. lecanii* wytwarza ubogą grzybnię powietrzną wokół kolonii *P. nigricans*. Grzybnie substratowe obu gatunków są bardziej zbliżone do siebie. Z badań (B a j a n 1978) wynika, że gatunki z rodzaju *Penicillium* hamują rozwój grzybów owadobójczych. Autorka ta stwierdziła, że *P. citrinum* hamowało wzrost *Paecilomyces farinosus* niezależnie od podłoża, zaś *Beauveria bassiana* i *Paecilomyces fumoso-roseus* ograniczane były we wzroście tylko na pożywce ziemniaczanej. Antagonistyczne oddziaływanie licznych gatunków *Penicillium* na *Microsporon boulardii* Dom. et Majchr. (gatunek patogeniczny dla myszy) stwierdziła M a j c h r o w i c z (1968).

Spośród badanych grzybów owadobójczych *C. thromboides* – w obu zakresach temperatury wykazał najszybsze tempo rozwoju na pożywce Sabou-rauda z ekstraktem drożdżowym (tab. 3). W temperaturze 10°C – *C. thromboides* otoczył kolonię *B. bassiana* po 5 dniach wspólnej hodowli, a kolonię *P. farinosus* i *V. lecanii* po 10 dniach. Między koloniami brak strefy pokrytej grzybnią. W temperaturze 25°C owadobójcze strzępczaki mają silniejsze tempo rozwoju niż przy 10°C i *C. thromboides* otacza je wolniej. Kolonia *B. bassiana* otoczona została przez *C. thromboides* po 15 dniach. Początkowo występowała między koloniami strefa nie zajęta przez grzybnię, która po 15 dniach pokryta została przez grzybnię *B. bassiana*. Po 20 dniach grzybnia *B. bassiana* zaczęła narastać na grzybnię *C. thromboides* (ryc. 2). Między koloniami *C. thromboides* i *P. farinosus* występuje wąska strefa wolna od grzybni. Po 15 dniach strefa ta zostaje zarośnięta przez *P. farinosus* początkowo w miejscu, gdzie kolonie zbliżyły się do siebie najwcześniej, później na całym obwodzie kolonii *P. farinosus*. Na styku kolonii *C. thromboides* i *V. lecanii* brak jest wolnej strefy od grzybni, a kolonie dotykają siebie. Po 15 dniach hodowli grzybnia powietrzna *V. lecanii* narasta na grzybnię *C. thromboides*.

Między koloniami grzybów *P. farinosus* i *B. bassiana* nie ma strefy pożywki wolnej od grzybni. Kolonie grzybów łączą się wzdłuż linii prostej. W temperaturze 10°C *P. farinosus* wykazuje silniejsze tempo wzrostu i otacza kolonie

Tabela 3 – Table 3

Wielkość kolonii (cm) grzybów owadobójczych hodowanych parami na pożywece Sabourauda w temperaturze 10°C i 25°C
(Observacje wykonano po 20 dniach)

Colony size (in cm) of entomopathogenic fungi cultured together on the Sabourauda medium at 10°C and 25°C
(Observations made after 20 days)

Gatunek Species	<i>Beauveria bassiana</i>		<i>Conidiobolus thromboides</i>		<i>Paecilomyces farinosus</i>		<i>Verticillium lecanii</i>	
	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C	10°C	25°C
<i>Verticillium lecanii</i>	2,4 ± 0,4	6,1 ± 0,5	A	A	3,4 ± 0,5	6,2 ± 0,3	4,0 ± 0,6	6,7 ± 0,4
	2,1 ± 0,4	4,1 ± 0,2			2,7 ± 0,3	4,0 ± 0,0	3,5 ± 0,6	4,4 ± 0,1
<i>Paecilomyces farinosus</i>	3,8 ± 0,1	4,2 ± 0,2	2,2 ± 0,2	3,9 ± 0,3	3,2 ± 0,7	6,5 ± 0,0	4,3 ± 0,2	6,0 ± 0,7
	3,8 ± 0,6	6,6 ± 0,3		3,4 ± 0,1	2,7 ± 0,3	4,5 ± 0,0	3,2 ± 0,3	4,4 ± 0,1
<i>Paecilomyces farinosus</i>	2,2 ± 0,4	5,8 ± 0,8	A	A	3,3 ± 0,6	6,5 ± 0,0		
	2,2 ± 0,2	4,0 ± 0,0			3,1 ± 0,5	4,2 ± 0,4		
<i>Conidiobolus thromboides</i>	3,7 ± 0,4	6,2 ± 0,3	3,3 ± 0,4	3,5 ± 0,1	3,5 ± 0,1	6,2 ± 0,1		
	3,4 ± 0,4	4,2 ± 0,3		3,5 ± 0,1	3,4 ± 0,4	4,0 ± 0,3		
<i>Conidiobolus thromboides</i>	1,2 ± 0,1	4,5 ± 0,2		9,0 ± 0,0				
	A	5,0 ± 0,1		4,5 ± 0,0				
<i>Beauveria bassiana</i>	2,7 ± 0,0	6,4 ± 0,1		9,0 ± 0,0				
	2,2 ± 0,0	4,4 ± 0,1		4,5 ± 0,0				
<i>Beauveria bassiana</i>	2,7 ± 0,0	5,9 ± 0,1		9,0 ± 0,0				
	2,3 ± 0,1	4,2 ± 0,1		4,5 ± 0,0				

Objasnienia jak w tabeli 1
Explanations see Table 1

B. bassiana więcej niż 1/3, a mniej niż w połowie. *B. bassiana* i *V. lecanii* w temperaturze 25°C mają podobne tempo wzrostu i grzyby stykają się wzdłuż linii prostej. Po 15 dniach w temperaturze 25°C *B. bassiana* narasta na grzybnie *V. lecanii*, a w temperaturze 10°C *V. lecanii* jest gatunkiem bardziej ekspansywnym i on otacza kolonie *B. bassiana* na obwodzie większym niż 1/3, a mniejszym niż 1/2.

P. farinosus i *V. lecanii* we wspólnej hodowli w temperaturze 15°C i 25°C łączą się wzdłuż linii prostej i nie obserwuje się narastania jednego gatunku na drugi. Zachowują się jak dwie kolonie tego samego gatunku grzyba. Obserwacje te są zgodne z wynikami P o l t e v a i in. (1959), którzy badali zachowanie się *B. bassiana* i *P. farinosus* we wspólnej hodowli.

WNIOSKI

1. Wzajemne oddziaływania *in vitro* grzybów owadobójczych i saprofitycznych uzależnione jest od temperatury. W temperaturze 10°C saprofity ograniczają rozwój gatunków owadobójczych.

2. Grzyby owadobójcze we wspólnej hodowli nie wykazywały działania antagonistycznego i zwykle ich kolonie łączyły się wzdłuż linii prostej.

SUMMARY

In common cultures the fungal species were cultivated on the Sabourauda medium in two temperature levels. It was established that entomopathogenic fungi reached bigger colonies in temperature 25°C. In the lower temperature (10°C) saprophytic fungi, especially *Cladosporium cladosporioides* and *Penicillium nigricans* developed better. In common cultures in temperature 25°C *Paecilomyces farinosus* and *Beauveria bassiana* showed fungistatic properties in relation to *Alternaria alternata*. All entomopathogenic fungi cultivated in common cultures with *Penicillium nigricans* reached smaller colonies than those in control. Entomopathogenic fungi in common cultures had a rate of growth similar to the rate reached by the same fungi in control and contacted each other along straight line.

LITERATURA

- A l e x a n d e r M., 1975, Ekologia mikroorganizmów. PWN, Warszawa.
- B a j a n C., 1978, Interactions between selected species of entomopathogenic and saprofitic fungi. Polish Ecol. Stud. 4(2): 5-54.
- B ł o Ń s k a - P a w ł a k A., 1962, Wpływ filtratów z kultur niektórych grzybów glebowych na *Beauveria bassiana* (Bals.) Vuill. Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 36: 241-247.
- B u r k o t - K l o n o w a L., 1974, Mikroflora sęków sosny zwyczajnej jako czynnik regulujący porażenie sosny zwyczajnej przez grzyb *Phellinus pini* (Thore ex Fr.) Pilat. Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 160: 151-177.
- C l a r k G. C., 1960, Influence of soil extract on the germination of conidia of the fungi *Beauveria bassiana* and *Paecilomyces farinosus*. J. Invertebr. Pathol. 13: 120-124.

- Fassatiowa O., 1964, Die gegenseitigen Beziehungen in gemischten kulturen von entomophagen Pilzen und der Einfluss mancher Hyphomyceten auf deren Wachstum. Entomophaga. Mem. Hors. Ser. 2: 159-161.
- Kalvis T. K., 1973, Vzaimootnosenie mikroflory gusenicy sibirskogo selkopriada s entomopatogennymi gribami. Mikolog. Fitopat. 6: 157-159.
- Kernar G., 1958, Eine Mykose bei *Dasychira pubibunda* L. und ihre Verwendung zur biologischen Bekämpfung von anderen Forst-Insekten. Trans. Int. Insect. Pathol. Biol. Control. (Praha): 169-176.
- Kmitowa K., 1973, Interaction of four species of soil fungi and two of insect pathogenic fungi on the changes of their parasitive activity. Ekol. Pol. 21: 687-697.
- Majchrowicz I., 1968, Studium nad mikroflorą mysz na tle infekcji *Microsporon bouldarii* Dom. et Majchr. Rozpr. WSR Szczec. 14: 1-72.
- Mańka K., Błońska A., Wnękowsk i S., 1961, Badania nad składem mikroflory kilku rodzajów gleb i jej oddziaływania na rozwój niektórych pasożytniczych grzybów glebowych. Pr. Nauk. IOR, 3(2): 145-231.
- Mańka K., 1974, Zbiorowiska grzybów jako kryterium oceny wpływu środowiska na choroby roślin. Zesz. Probl. Post. Nauk Rol. 160: 9-23.
- Miętkiewski R., 1981, Grzyby towarzyszące obumieraniu gąsienic kuprówki rudnicy (*Euproctis chrysorrhoea* L., Lep.: *Lymantriidae*) oraz możliwości wykorzystania niektórych z wymienionych gatunków do walki biologicznej. Rozpr. nr 112, WSR-P, Siedlce.
- Owanesjan T. T., 1954, Muskardina tytowego šelkopriada i borba s niej, (In:) Infekcionnyje i protozooinyje bolezni nasekomych, Leningrad.
- Poltev V. J., Gričenko J. N., Egorova A. J., Kalvis L., Turkewič J., Ušakova N. S., 1959, Mikroflora nasekomych. Novosibirsk, Nauka.
- Sejketov G. Sz., 1951, Antagoničeskoje dejstvi trichodermy na rizoktoniu. AN Kaz. SSR, Ser. mikrob., 3.
- Steinhaus E. A., 1956, Microbial control, the emergence of idea. Hilgardia 26: 107-160.
- Susdalskaja M. W., 1958, Biała muskardina vrednoi cerepaski. Trudy W. I. Z. Rast.
- Truszkowska W., Narkiewicz-Jodko, M., 1969, Badanie oddziaływania grzybów saprofitycznych na patogeniczne dla pomidorów. Acta Mycol. 5: 23-49.